

I KROČE JE APLAUDIRAO

(Antonio Skurati: *M. Sin veka*, prevela s italijanskog Gordana Breberina, Laguna, Beograd, 2020)

Dvadeset drugog marta prošle (2020) godine preminuo je Gabi Delgado-Lopez, suosnivač nemačkog benda *Deutsch Amerikanische Freundschaft*, skraćeno DAF. Opskurniji dan za umiranje Lopez teško da je mogao da pronađe: govorimo o manje-više uvodnoj nedelji onoga što bi valjda trebalo da se zove „nova normalnost“. Ili smo odustali od takve terminologije. Ako jesmo, odustajanje je nešto što bih morao da nedvosmisleno podržim.

Kažem, teško da je nekom u času smrti jednog od heroja alternativne elektro scene, mahom davno zaboravljene, sama vest preterano značila, pa se otud i dogodilo da nema relevantnih informacija o mestu njegovog kraja. Ništa strašno – neće Gabi Delgado-Lopez po tome ni biti upamćen, već po činjenici da je reč o čoveku koji se odvažio da 1981. godine svoje slušaoce pozove da „zaplešu s Musolinijem“. Doduše, budimo pravedni, ne samo s njim, već i s Hitlerom koji se na Lopezovoj meti našao iz razloga teatralne karikaturnosti telesnog gesta od koje su obojica monstruoznih zlikovaca patila, a što im, od strane sledbenika, nije uzimano za zlo. Kao što im, od strane sledbenika, nikada i ništa nije uzimano za zlo. Kakve vođe – takvi sledbenici, a ovi potonji su u Italiji, februara meseca 2018. godine, u velikom broju iskazali jasne simpatije prema životu i delima Benita Musolinija. Dvadeset posto ispitanika je naizgled poslušalo Gabija Delgada-Lopeza. Dvadeset posto potencijalnih plesača s Musolinijem dan-danas ga ne vidi kao bolesnog klovna, i Lopez bi imao svašta da im kaže tim povodom, kad bi mogao nešto da im kaže. Uzalud bi govorio, kako god to uradio.

Možda je i posao Antonija Skuratija (rođenog 1969. u Napulju) u svojoj biti uzaludan posao. Ne kao književni posao, taj se posao Skuratiju dobro isplatio (polu miliona prime-raka u Italiji i prodata prava za prevode na 39 svetskih jezika *so far* + najava snimanja filma, pa televizijske serije, prestižne nacionalne nagrade...), već kao posao sinhronizovanog uspostavljanja teškog etičkog predikata s kojim bi čitaoci širom sveta, a posebno u Italiji, morali da se suoče. Uz katarzu ili bez nje. Tek, Skurati je zamislio trilogiju, napisanu u maniru dokumentarističke fikcije, u kojoj prati razvojni (*sic!*) put Benita Musolinija, od kovačevog sina do lešine koja odurno visi, kao rasporena svinja okačena o kuku za meso, i koju svetina paganski ritualno kamenuje, skrnavi i zapišava. Rasporena fašistička svinja. Kad govorimo o svetini, mimo onih dvadeset posto neofašista (jer oni su to, i to je tako), istraživanje registruje još dvadeset i jedan posto onih koji o Musoliniju nemaju nikakvo mišljenje ili se prave da ga nemaju. Ako je Skuratijeva knjiga nešto, ona je šamarčina upućena njima, ljudima bez mišljenja. Kako bi počeli da misle. Što pre da misle. Dok ne bude prekasno. Ako već nije.

Pokušao je u nekim davnim vremenima Nikola Milošević da se pozabavi teorijskim profilom negativnog junaka u svetskim literaturama i, koliko me sećanje služi, zadržao se na nimalo svetlim primerima iz istorije fikcije. Svidrigajlovu, recimo, kom je uspeo da doda ponešto ljudskosti, u skladu s namerom njegovog tvorca da u vlastite romane uvede neknjiževnu kategoriju hrišćanskog praštanja. To ga je dovelo i do mogućnosti razmatranja apsolutno negativnog junaka, onog koji bi se nalazio s one strane ljudskosti, što je definicija inherentno pogrešna, jer je monstroznost Foknerovog Popeja, a ovaj mu je poslužio kao arhetip, i dalje ljudska monstroznost. Tamo gde su ljudi, tamo je i njihova patologija. Tako da bi preciznije bilo odrediti narečenog Popeja kao onog koji bi mogao da bude najdalje od ljudskosti, odnosno, najteže ogrezlog u patologiju, psihopatologiju, prostor u kome ne deluju sile empatije.

Skuratijevo opredeljenje da piše sa što manje odstupanja od istorijske reference čini se kao idejni poduhvat znatno jeziviji od poduhvata autora nenaklonjenih koketiranju s dokumentarnim, s neopozivim faktima. Otprilike, gledaoci Karpenterove *Noći veštica* će videti ne užase percipirati kao prevashodno fiktionalne užase koje na platnu čini izvesni Majkl Majers, svesni da se s dotičnim nikada neće sresti niti je to dato kao slučaj. Na drugoj strani su oni koji su imali zlu sreću da se u stvarnosti susretnu s Tedom Bandijem ili Ljubišom Bogdanovićem. Ili da žive u Dućeovoj eri. Ili da prestanu da žive u njoj, Dućeovom zaslugom. Ili da razumeju koje su posledice življenja esencijalnog zla. Srećom, ovih poslednjih je u Italiji, bar tamo, ako je verovati istraživanju, šezdeset posto.

Skurati piše jednima, kao i drugima – ovakva literatura ne može da isključi nikoga, jer bi to predstavljalo odustajanje od ustanovljenja principa *onoga kako jeste bilo*. Jasno, princip je naučni i istorijski i on pretenduje na opštu validnost, književnost ovde može dobrim svojim delom da zaliči na njegovu prečicu. I to nije loše po književnost, ako uspe da se odbrani od optike pamfleta ili bilo kog tipa političkog manifesta.

Pišući o Musoliniju, Skurati je duboko svestan da piše o jednom od najmonstruoznijih ljudskih bića koje je istorija upamtila, što se dâ proveriti uvidom u posledice njegovog delovanja, te hroničnog i potvrđenog izostanka svakog vida pokajanja ili svesti o težini sagrađenja pod čiju je vlast to *biće* dopalo. Kako piše istorijski roman u čijem je sižejnom središtu istorijski zasnovani protagonista o kom se sve zna, što važi za onog ko želi da zna, Skurati se odao floberovskom maniru narativnog distanciranja i neizricanja bilo kakvih apriornih, a gotovo nikakvih sinhronizovanih ili aposteriornih sudova. Ovakva odluka ne može biti pronicljivija jer nije Floberov Ome oduran zato što to narator tvrdi, već zato što mu narator daje slobodu da deluje onakav kakav jeste. Upravo u ovoj tezi sadržane su sve bitne premise Skuratijevog postupka, njegov Musolini nigde ne odstupa od bilo koje smislene verzije istorijskog Musolinija, jer je motivaciono savršeno lociran kao neko kom je data žalosna sloboda da aktivira sve ono što jeste. A to što je Musolini bio, Musolini je i potpisao, na svakom postojećem i nepostojećem spomeniku svakoj od njegovih direktnih i indirektnih žrtava.

Tako je *M: sin veka* knjiga precizno ustanovljenog konteksta u kom obitava centralni junak, Benito Musolini. Skurati na mestima zaista deluje kao prilično rafiniran i obučan istoričar koji traga za *onim* bez čega nije bilo moguće *ovo*. Njegov roman je knjiga uzroka, razloga, povoda, svakovrsnog osvetljenja, ali i knjiga fatalnih konsekvenci zbog lošeg či-

njenja ili nečinjenja, odnosno nikakvog činjenja. Uspon provincijalnog manipulatora Musolinija neupitno je ishod stanja u kom „u Italiji više nije postojala država“. Iščeznuće države iz države pogoduje rađanju neoprostive političke sklonosti ka prizivanju naizgled banalnih, a upotrebljivih i efikasnih rešenja, i to ne tek sklonosti birača, već i predstavnika visokog kapitala, te intelektualnih i umetničkih elita. U ovom, prvom delu svog monumentalnog, bar po proporcijama, romana, Skurati se bavi manje ili više prećutnim saučesništvom, *društvenim ugovorom* koji većinska Italija potpisuje s najeklatantnijim promoterom likvidacije društvenog tkiva, svega onog što je u jednom društvenom sistemu koliko-toliko zdravo i održivo. Zbog toga ona kapitalna rečenica kako se „oseća smrad nogu“, i to ni manje ni više nego u kancelariji predsednika vlade, i to smrad nogu istog tog predsednika vlade koji se iz iste te kancelarije nezaustavljivo širi, satire sve pred sobom, poput Joneskovih nosoroga, najpre one koji su dozvolili da im vlada predsednik-smrad, a takvih nije malo.

M: sin veka je i još jednom ponovljena i zapečaćena presuda Kroću, koji „i dalje pljeska“, a taj pljesak se čuje na svakoj dečjoj sahrani koju je izazvao, takozvanoj međunarodnoj zajednici, američkoj administraciji, kralju Aleksandru, stranoj štampi, podlim interesima i slaboumnim političkim procenama, gnusnom egzibicionisti D'Anunciju, velikanima patuljastog moralnog instinkta Pirandelu i Malaparteu, svim tim potpisnicima satanskog sporazuma koji je legitimizovao volju za moć ljudske ništarije nesposobne da korespondira s bilo kojim civilizacijskim načelom. Sva ona neiscrpna građa koju Skurati u najdrastičnijem arhivskom maniru uvodi u tekst romana u tom pogledu je mučno sagledavanje posrnuća, sletanja u baruštinu klovnovske frustracije, svi ti iseći iz novinskih članaka, novinski naslovi, transkripti telefonskih razgovora, delovi iz privatnih prepiski ličnosti najrazličitijeg ranga, odlomci iz po malignosti poznatih Musolinijevih govora, njegovi intervjui, izjave za medije. Ova interferencija istorijske građe niti je nasumična, niti deluje nakalemljeno na tok izvorne naracije, pre su u pitanju mesta kakvog-takvog oduška, ali i potvrde, ako bi neko i dospeo do terena fikcionalne iluzije, da iluzije nema, i da je moguće sažeti, komprimovati ono što je ispričano direktnim uplivom stvarnosti u tekst. Mikroinjekcije stvarnosti koje se sporadično, ali relativno učestalo javljaju u tekstu, na jedan do sada ne često viđen način, deluju kao najpoetizovanija mesta romana, skoro pa mesta meditacije, melanholične sugestije da se nešto odigralo baš tad i baš tako i da ništa od svega toga ne može da se ispravi.

Nimalo bezrazložno, Skurati se krajnje opsežno i teorijski zasnovano bavi genealogijom i ontologijom fašizma kao doktrine antipolitičkog banditizma, njegovim retoričko-hipnotičkim ospoljavanjem koje vodi prema instalaciji diktature, njegovim histrioničkim kapacitetima, sklonosti da perzistira kao pseudopolitički usisivač koji u sebe inkorporira nesagledive količine parapolitičkog smeća. Od trenutka Musolinijevog ideološkog konvertitstva, preko fašističke akumulacije svih onih „vođenih njuhom ptica grabljivica“, koji se „upinju ceo dan da traže pomoć, unapređenje, dobit“, „glasova u preletačkoj pustinji“, slika iz fašističke skupštine u kojoj „ozlojeđenost trista sedamdeset fašističkih poslanika, koji su u ubedljivoj većini, mrvi govornika“, gde vladaju „prekidi, žagor, uvrede, bednik, lažov, provokator, uvrede, žagor, prekidi, provokator, lažov, bednik“, i gde se, nakon ispostavljanja činjenica, dolazi do dogmatske i horske negacije, ničim obrazložene, gde je moguć i advokat Roberto Farinači „koji je, kao što je poznato, najpre kupio gimnazijsku diplomu, a zatim na silu stekao diplomu pravnog fakulteta, prepisavši, od prvog do poslednjeg reda, diplom-

ski rad drugog kandidata". To bi bio fašizam, koji će svog najžešćeg, a sasvim nemoćnog, gotovo pa dekorativnog oponenta Mateotija zaklati i bezočno pokopati u plitkoj jami, u stravičnom, magbetovskom finalu Skuratijeve knjige, gde se javlja najljudskiji od svih zamislivih Musolinija, unezvereni, prepadnuti bednik, „snažniji od fašizma“, dok se trese i preživljava neumitnu političku egzekuciju vašarskim retorskim trikom i činjenicom da se s preke strane nalaze protivnici nedostojni bilo kakve političke borbe, opozicija od koje bolje nije mogao da poželi, dok „hoće da ga vole jednodušnom ljubavlju, hoće podršku naroda“, ali ga izbezumljuje misao da „narod, prepušten sebi, neće glasati“, „da njegova ljubav nije iskrena“.

Tu negde Skurati napušta Musolinija u prvom od tri dela *M-sage*. Tek što je počeo da ubija političke protivnike, tek što su njihove kosti počele da proviruju iz plitkih grobova, tek što je preko glave preturio sam početak svoje korozivne vladavine, tek što je naumio da Italiji ukine sve osim samog sebe, uz svesrdnu podršku Italijana. „Remek-delo“, tvrdi Savijano i preteruje. Nije remek-delo. Ali, nesumnjivo velika knjiga, potrebna koliko i velika. Malo je potrebnijih danas. Sad nam ostaje da sačekamo nastavak.